

BS/134/2011

WYDATKI RODZICÓW

NA EDUKACJĘ DZIECI

W ROKU SZKOLNYM 2011/2012

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Początek roku szkolnego to dla osób mających dzieci w wieku szkolnym okres zwiększonych wydatków. W tym roku są one szczególnie dotkliwe w związku z likwidacją zerowej stawki VAT na podręczniki. W październiku¹, jak od kilkunastu już lat, pytaliśmy rodziców o to, ile w tym roku wydali na pokrycie szkolnych potrzeb swoich dzieci oraz jak wielu z nich opłaca dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe.

SKALA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Tylko co dwudziesty rodzic (5%) deklaruje, że zamknął wydatki na potrzeby szkolne swoich dzieci w kwocie 300 zł. Co siódmy (14%) przeznaczył na ten cel od 300 do 500 zł, a co czwarty (24%) od 500 do 800 zł. Niemal połowa rodziców (47%) wydała na potrzeby edukacyjne swoich dzieci ponad 800 zł, z czego niemal co siódmy (15%) ponad 1500 zł. Co dziesiąty rodzic (10%) nie potrafił określić, jakie poniósł koszty w związku z rozpoczęciem roku szkolnego swoich dzieci.

Tabela 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego** N* =	Wskazania osób mających dzieci w wieku szkolnym* (według terminów badań)													
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	384	363	314	295	372	311	284	272	260	335	286	248	234	254
w procentach														
Brak wydatków	0	0	0	0	1	1	0	3	1	2	1	1	0	0
Do 200 zł	18	9	7	6	5	2	2	2	2	3	2	2	2	2
201 – 300 zł	19	15	11	13	13	12	7	8	8	6	5	3	3	3
301 – 500 zł	31	27	25	33	28	32	36	25	30	24	21	16	19	14
501 – 800 zł	16	21	22	22	19	23	24	24	25	22	19	23	22	24
Powyżej 800 zł	13	25	31	22	32	27	28	35	33	42	37	45	47	47
Z czego														
801 – 1000 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	23	21
1001 – 1500 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	11	11
1501 – 2000 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	8	11
Powyżej 2000 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	5	4
Nieokreślone wydatki	3	2	4	4	3	3	3	3	1	1	15	10	7	10

** Pytanie brzmiało: „Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?”

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (257) przeprowadzono w dniach 29 września – 5 października 2011 roku na liczącej 1099 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W tym roku rodzice dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej lub zawodowej wydali na zaspokojenie ich potrzeb edukacyjnych średnio 1031 zł.

Wysokość tych kwot zależy przede wszystkim od liczby uczniów w rodzinie, dlatego wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko są bardziej przejrzystym wskaźnikiem kosztów związanych z edukacją dzieci. Co dwudziesty rodzic (5%) przeznaczył, w przeliczeniu na jedno dziecko, nie więcej niż 200 zł, co siódmy (14%) od 200 do 400 zł, a jeden na czterech (26%) od 400 do 500 zł. Prawie dwie piąte rodziców (37%) wydało ponad 700 zł na każde z dzieci, z czego co dwudziesty (5%) więcej niż 1000 złotych.

Tabela 2

Wysokość wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania rodziców, którzy podali wysokość kwot przeznaczonych na szkolne potrzeby dzieci*													
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	w procentach													
N* =	372	356	303	284	372	301	274	267	256	330	241	223	234	254
Do 100 zł	8	4	3	3	3	1	1	5	2	3	3	2	1	2
101 – 200 zł	30	19	12	10	9	8	7	7	5	3	6	5	2	3
201 – 300 zł	31	31	18	24	22	23	22	19	16	11	12	8	9	7
301 – 400 zł	12	19	21	24	15	24	23	15	18	14	14	14	13	7
401 – 500 zł	11	14	20	20	25	21	25	23	27	28	25	24	26	26
501 – 600 zł	2	3	9	8	10	6	4	7	11	12	10	10	7	10
601 – 700 zł	1	2	4	3	5	5	6	9	5	6	7	10	8	8
Powyżej 700 zł	5	8	13	8	12	11	12	15	15	23	23	27	34	37
Z czego														
701 – 800 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	10	12
801 – 900 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2
901 – 1000 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	17	18
Powyżej 1000 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	5
Pominięto odpowiadających: <i>trudno powiedzieć</i>														

Średnia kwota tegorocznych wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko wynosi 668 złotych (o 1% więcej niż przed rokiem). Wzrost ten jest przede wszystkim efektem zwiększenia średnio o 3% nakładów na edukację w rodzinach z jednym dzieckiem (709 zł). W rodzinach z większą liczbą dzieci wydano w przeliczeniu na jednego ucznia mniej niż przed rokiem (w rodzinach z dwójką dzieci – średnio 649 zł, czyli o 3% mniej, a w liczniejszych – 509 zł, o 4% mniej).

Tabela 3

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym														Zmiany 2010 – 2011
	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	
	w złotych														
Jedno	387	484	522	493	516	511	505	550	573	606	732	669	686	709	wzrost o 3%
Dwoje	273	345	430	385	451	413	436	432	436	501	527	588	668	649	spadek o 3%
Troje i więcej*	219	289	338	327	382	334	390	366	455	471	421	433	532	509	spadek o 4%
Ogółem	322	392	465	435	475	452	468	483	513	558	619	601	662	668	wzrost o 1%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy interpretować ostrożnie z powodu małej ich liczebności w badanej próbie (23 osoby)

STRUKTURA WYDATKÓW SZKOLNYCH

W tym roku postanowiliśmy ponownie przyrzeć się szczegółowej strukturze wydatków (ostatnio pytaliśmy o to w 2009 roku). Poprosiliśmy rodziców, aby podali, jaką sumę przeznaczyci na podręczniki, odzież i przybory szkolne. Okazuje się, że największym obciążeniem finansowym były podręczniki. Kwoty przeznaczane na ich zakup (364 zł w przeliczeniu na jedno dziecko) stanowią obecnie ponad połowę ogólnych wydatków szkolnych. Na obuwiu i ubrania rodzice wydali średnio 185 zł na każde dziecko, a na przybory szkolne typu plecak, piórniki i artykuły piśmiennicze średnio 133 zł.

W związku z tegoroczną podwyżką cen podręczników nie dziwi, że rodzice zapłacili za nie o 25% więcej niż w 2009 roku. W mniejszym stopniu (o 7%) wzrosły kwoty przeznaczane na ubrania szkolne. By zminimalizować wydatki najbardziej ograniczono fundusze na przybory szkolne (średnio o 6%). Ogólne wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko wzrosły od 2009 roku średnio o 11%.

Tabela 4

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego:	Średnie wydatki rodziców na dzieci w wieku szkolnym w przeliczeniu na jedno dziecko		
	2009	2011	Zmiany
	w złotych		
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	601	668	wzrost o 11%
w tym			
– szkolne podręczniki dzieci	290	364	wzrost o 25%
– szkolne ubranie dzieci, np. strój galowy, mundurek, obuwie, kostium do gimnastyki, dres	173	185	wzrost o 7%
– szkolne przybory dzieci, np. tornister, plecak, piórniki, długopisy, flamastry	142	133	spadek o 6%

Wysokość wydatków na podręczniki, ubrania i przybory szkolne związana jest z liczbą uczniów w rodzinie – im jest ich więcej, tym mniejsze sumy rodzice przeznaczają na każdego z nich.

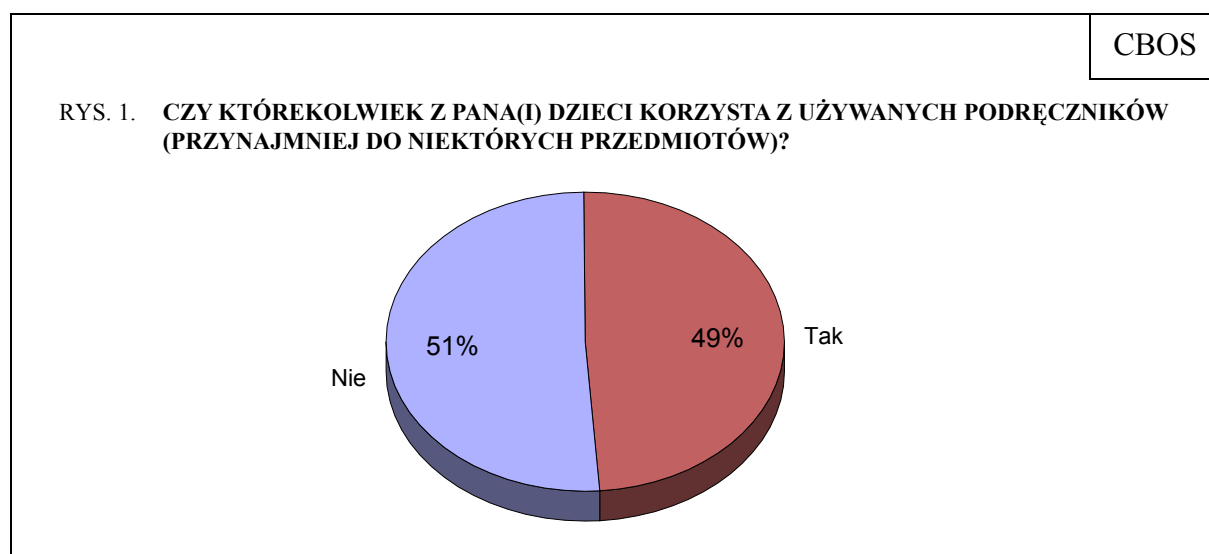
Tabela 5

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2011/2012:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
	w złotych			
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	668	709	649	509
w tym				
– szkolne podręczniki	364	402	335	248
– szkolne ubranie	185	195	184	138
- szkolne przybory	133	141	129	104

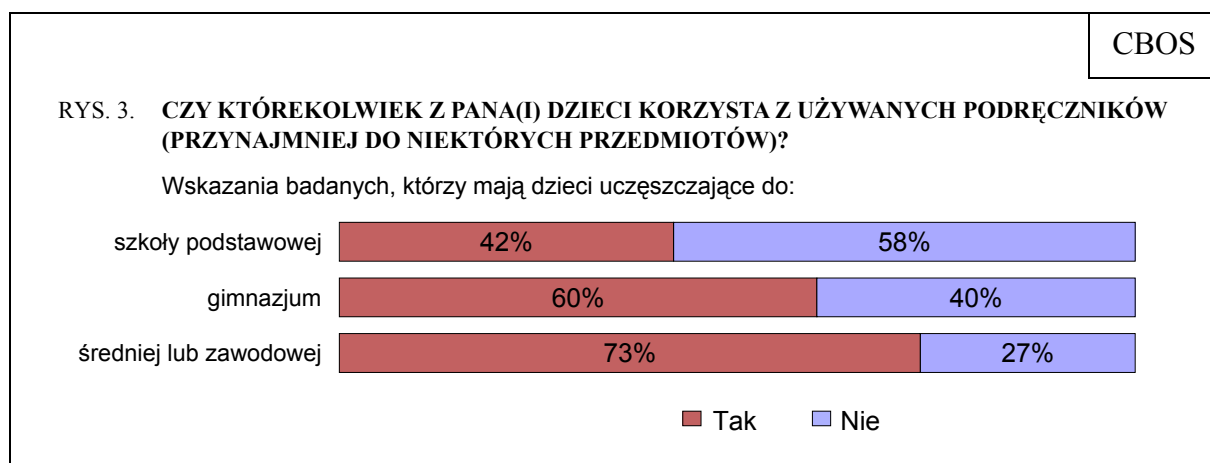
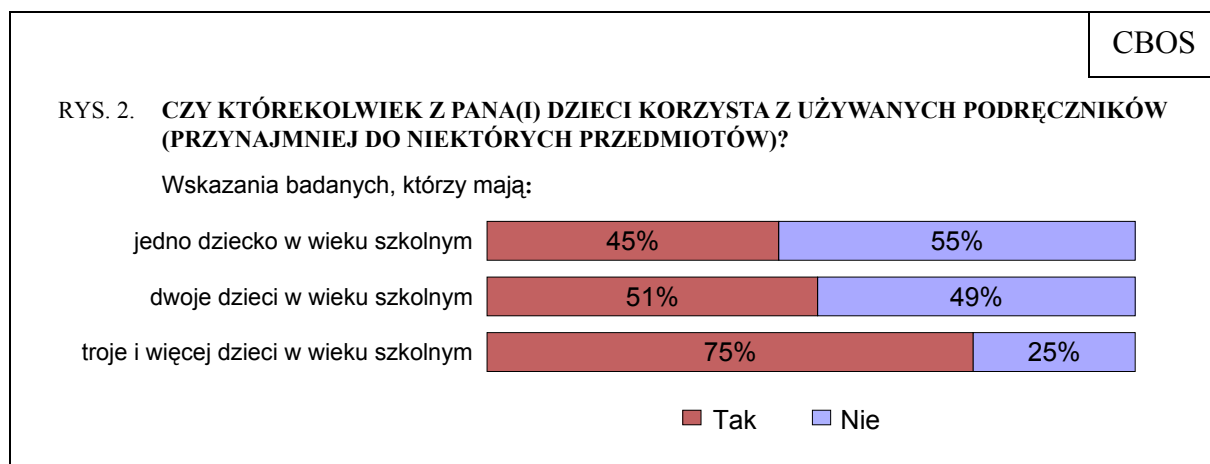
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (23 osoby)

NOWE I UŻYWANE PODRĘCZNIKI SZKOLNE

W związku z tegoroczną podwyżką cen podręczników zapytaliśmy rodziców, czy ich dzieci korzystają z podręczników używanych, a jeśli tak, to jak je nabywają i czy decyzja o zakupie nowych książek jest wynikiem wyboru, czy też niedostępności podręczników używanych. Niemal połowa rodziców (49%) przyznaje, że w tym roku szkolnym przynajmniej niektóre podręczniki, z których korzystają ich dzieci, nie są nowe.

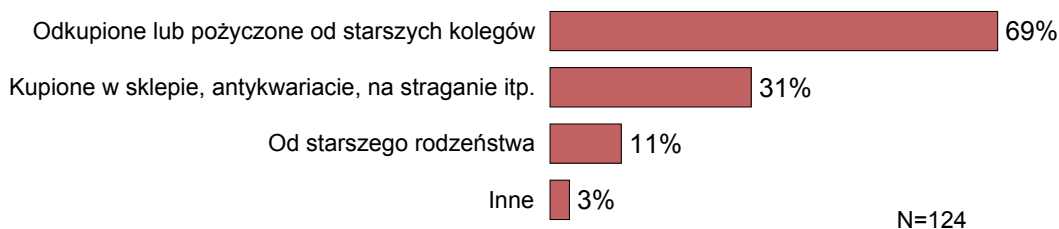

Z używanych podręczników częściej korzystają dzieci, które mają rodzeństwo w wieku szkolnym. Trzy czwarte rodziców trojga lub więcej uczniów (75%) deklaruje, że nie wszystkie podręczniki ich dzieci są nowe. Ponadto używane podręczniki nabywane są częściej przez rodziny, w których przynajmniej jedno z dzieci uczęszcza do szkoły ponadgimnazjalnej (73%).

Z deklaracji badanych wynika, że przekazywanie podręczników młodszemu rodzeństwu zdarza się stosunkowo rzadko (11%). Ponad dwie trzecie rodziców (69%) twierdzi, że ich dzieci pożyczyły lub odkupiły niektóre książki od starszych kolegów, a co trzeci rodzic (31%) kupił je w sklepie, antykwariacie, na straganie lub na szkolnym kiermaszu.

RYS. 4. SKĄD PANA(I) DZIECKO/DZIECI MA/MAJĄ UŻYWANE PODRĘCZNIKI?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ podręczniki mogą pochodzić z różnych źródeł

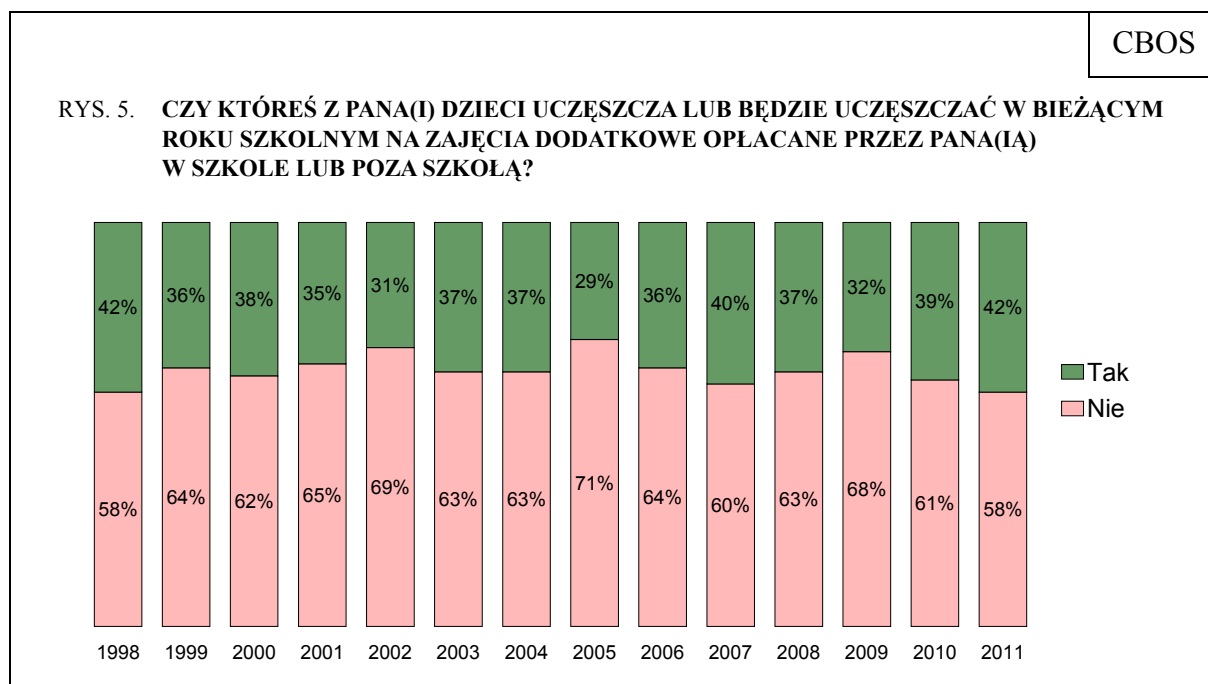
Interesowało nas także, na ile zakup nowego kompletu książek jest kwestią wyboru, a na ile wynikiem braku możliwości odkupienia ich po niższej cenie. W tym celu spytaliśmy rodziców, którzy kupują wyłącznie nowe podręczniki, o powody takiej decyzji. Tylko co dziesiąty rodzic (10%), którego dzieci nie korzystają z używanych podręczników, chce, aby jego dzieci miały wyłącznie nowe książki. Ponad połowa (51%) twierdzi, że najważniejszym tego powodem jest fakt, iż nauczyciele zbyt często zmieniają podręczniki i tym samym uniemożliwiają ich ponowne wykorzystanie. Co szósty (17%) bierze pod uwagę jedynie korzystanie z podręczników starszego rodzeństwa i nie decyduje się na kupowanie ich od obcych. Co siedemnasty (6%) twierdzi, że w jego okolicy trudno kupić używane podręczniki, a co dwudziesty piąty (4%) skarży się, że większość zawiera ćwiczenia, które są uzupełniane przez uczniów i nie mogą być ponownie używane. Niektórzy stwierdzili, że musieli kupić nowe podręczniki z powodu nowej podstawy programowej (2%) lub że używane nie są dużo tańsze od nowych (1%).

		CBOS
Dlaczego kupując podręczniki decyduje się Pan(i) na nowe, a nie używane?		N=126
Nauczyciele często zmieniają podręczniki i nie ma możliwości ich przekazania lub odkupienia od starszych kolegów		51%
Nie mam starszych dzieci, które mogłyby przekazać podręczniki rodzeństwu		17%
Chcę, aby moje dziecko/dzieci miało/miały nowe podręczniki		10%
W najbliższej okolicy trudno kupić używane podręczniki		6%
Podręczniki i ćwiczenia są uzupełniane przez uczniów i nie mogą być ponownie używane		4%
Wprowadzono nową podstawę programową i niezbędne są nowe podręczniki		2%
Używane podręczniki nie są dużo tańsze od nowych		1%
Trudno powiedzieć		1%
Inny powód		8%

DODATKOWE PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

Podręczniki, ubrania i przybory szkolne to zakupy niezbędne dokonywane na początku każdego roku szkolnego. Jednak oprócz tych wydatków rodzice często inwestują w różnego rodzaju płatne zajęcia pozalekcyjne. W tym roku nieco więcej rodziców deklaruje, że przynajmniej jedno z ich dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać na takie zajęcia (42%, w 2010 – 39%).

Niezmiennie od lat najbardziej popularne są zajęcia językowe. Co czwarty rodzic (26%) planuje w tym roku wysłać swoje dzieci na naukę języka obcego. Niemal równie popularne są zajęcia sportowe takie jak pływanie, piłka, tenis, wschodnie sztuki walki, SKS czy jazda konna (21%). Co siódmy rodzic (15%) będzie inwestował w rozwijanie zdolności artystycznych swoich dzieci, a co jedenasty (9%) opłaci korepetycje i kursy przygotowawcze, dla pogłębienia szkolnej wiedzy swoich dzieci. Nadal niewielu rodziców wysyła dzieci na kursy komputerowe (3%).

Tabela 6

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ią) zajęcia uczęszczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to: N* =	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym*													
	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11
		384	363	314	295	372	311	284	280	260	335	286	248	234
	w procentach													
– nauka języków obcych	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28	25	20	26	26
– zajęcia sportowe	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16	15	16	23	21
– korepetycje, kursy przygotowawcze	13	8	10	9	8	8	8	7	6	11	8	12	11	9
– zajęcia artystyczne	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10	12	10	15	15
– kursy komputerowe, informatyczne	5	4	6	5	4	5	3	3	5	2	2	1	1	3
– inne	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2	3	2	3	2
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60	63	68	61	58
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka różnego rodzaju zajęć														

Wśród rodziców, finansujących dzieciom dodatkowe zajęcia, co piąty (22%) wyda na ten cel miesięcznie nie więcej niż 50 zł w przeliczeniu na jedno dziecko. Co siódmy (15%) przeznaczy od 50 do 100 zł, mniej więcej dwie piąte (42%) – od 100 do 300 zł, a jeden na pięciu (21%) wyda powyżej 300 zł, z czego co dwunasty (8%) powyżej 600 zł.

Tabela 7

Wysokość miesięcznych wydatków na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania badanych, którzy opłacają swoim dzieciom dodatkowe zajęcia i podali wysokość miesięcznych wydatków na ten cel*												
	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'11
	N=162	N=130	N=120	N=101	N=116	N=109	N=96	N=75	N=92	N=130	N=90	N=70	N=92
w procentach													
Do 50 zł	36	38	22	35	23	16	26	12	18	15	23	20	22
51–100 zł	32	26	28	26	32	29	33	22	30	32	22	15	15
101–150 zł	13	11	17	12	16	19	13	28	14	22	18	14	14
151–200 zł	7	7	9	6	10	15	7	13	14	11	14	16	12
201–300 zł	4	12	17	9	8	7	10	6	14	7	10	20	16
Powyżej 300 zł	8	6	7	12	11	14	11	19	10	13	13	15	21
Z czego													
301–400 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
401–500 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
501–600 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Powyżej 600 zł	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8

* Pominięto odpowiadających: *trudno powiedzieć*

Obecnie średnie miesięczne wydatki na dodatkowe zajęcia wszystkich dzieci w gospodarstwie domowym wynoszą 362 złote, tj. o 36% więcej niż dwa lata temu. W przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z zajęć pozalekcyjnych nakłady finansowe rodziców wynoszą miesięcznie 281 złotych, czyli o 20% więcej niż w 2009 roku.

Tabela 8

Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'11	Zmiany 2009–2011
	w złotych													
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	265	194	212	247	221	235	259	332	206	270	355	266	362	wzrost o 36%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	223	143	170	193	185	181	219	251	167	239	263	234	281	wzrost o 20%

Możliwość korzystania z dodatkowych zajęć wpływa na szanse edukacyjne uczniów. W Polsce utrzymuje się jednak społeczne i geograficzne zróżnicowanie w dostępie do tego typu zajęć. Im wyższe wykształcenie rodziców i lepsze warunki materialne ich gospodarstw domowych oraz im większa miejscowość, w której mieszkają, tym częściej uczniowie z tych rodzin uczestniczą w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych.

RYS. 6. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNA ANKIETOWANYCH MAJĄCYCH DZIECI W WIEKU SZKOLNYM

Odsetki rodziców deklarujących, że przynajmniej jedno z ich dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe w szkole lub poza szkołą

W związku z podwyżką cen podręczników, jaka miała miejsce w tym roku, rodzice dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej bądź zawodowej zapłacili za nie o 25% więcej niż w 2009 roku. By sprostać tej nowej sytuacji, rodzice ograniczają niektóre wydatki szkolne, np. na przybory, a także kupują używane podręczniki. Niemal połowa rodziców deklaruje, że w tym roku szkolnym nie wszystkie podręczniki ich dzieci będą nowe.

W roku szkolnym 2011/2012 ponad dwie piąte rodziców zamierza wysłać dzieci na płatne zajęcia pozalekcyjne. Korzystać z nich będą jednak głównie uczniowie mieszkający w większych miastach (powyżej 20 tys. mieszkańców), których rodzice mają przynajmniej wykształcenie średnie i dobrze oceniają swoje warunki materialne.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK